

világba”, a táncművészet olyan egyetemes világába, mely az érzelmek és indulatok zenével és költészettel egyenrangú, de eddig viszonylag rejtett tartományait tárja fel.

Táncagyományunk, melyről *Vargyas Lajos* méltán szólt úgy, mint „nemzeti kultúránk egyik legvonzóbb ágáról”, feltétlenül megérdemli tehát a fokozott figyelmet, megérdemli, hogy a múltat az élmény erejével idézően legyen jelen napjaink kulturális életében és történeti tudatában. Különösen fontosnak tartom e tradíció oktatását és ápolását zilált korunkban, hiszen hozzájárulhat az új nemzeti tudat európai színvonalú kialakításához.

Ennek megvalósítására nem ajánlhatok mást a tisztelt munkatársaknak, mint azt amit Nagy László így fogalmazott meg a Táncbeli tánc-szókban: „Oda menjünk, ahol kellünk, Ahol nekünk öröm lennünk.” S a jelek szerint erre egyre több lehetőség nyílik a számunkra.

PESOVÁR ERNŐ

Kiállításorozat a magyar iskoláról

Közeledik az 1996-os esztendő, a magyar tanügy ezredik évfordulója. A közelgő millenium felkeltette tantestületünk érdeklődését is. Iskolánk, a budapesti IX. kerületi Mester u. 23. alatti Antos István Dolgozók Közgazdasági Szakközépiskolája 1989-ben ünnepelte fennállásának 25. évfordulóját. Ez alkalommal nagyszabású kiállítást rendeztünk felnőttoktatási intézményünk múltjáról. A rendezvény komoly visszhangot keltett iskolán kívül is.

Az 1989-es kiállítás sikere adta az ötletet: foglalkozzunk szélesebb körben is iskolatörténettel. 1992-ben elhatároztuk, hogy a „magyar tanügy milleniuma” témáról kiállítás-sorozatot indítunk. Erre 1992-ben került sor. Választásunk az egyik legrégebb magyar iskolára: az 1667-ben létrehozott eperjesi evangélikus kollégiumra és főgimnáziumra esett. Ez az intézmény 1992-ben élte meg fennállásának 325. évfordulóját. Múltjával feltétlenül foglalkoznunk kellett, márcsak azért is, mert az eperjesi gimnázium már évtizedek óta nem magyar iskolaként működik.

Az 1993-as évben tovább folytatódott iskolatörténeti sorozatunk. Ezúttal – a felekezeti egyoldalúság érdekében – egy-egy református, illetve katolikus intézményről emlékezünk meg. Az egyik a több mint 400 éves debreceni Református Kollégium és Gimnázium volt. Hallgatóink érdeklődését fokozta, hogy a debreceni kollégiumról irodalomórákon sokat hallottak (*Csokonai, Fazekas Mihály, Arany, és Móricz Zsigmond* kapcsán). A másik kiállítás a csíksomlyó-csíkszeredai katolikus gimnáziumról szólt, amely 1993-ban ünnepelte 325 éves jubileumát. Ebben az intézményben szerencsére – az eperjesitől eltérően – ma is magyar nyelven tanítják a diákokat. A nagymúltú iskolák bemutatása mellett időnként kiváló pedagógusokra emlékezünk. Becsületbeli kötelességünknek tartjuk például, hogy ápoljuk a közgazdasági szakoktatás nagynevű tanárának, a kitűnő irodalomtörténésznek: *Merényi Oszkár*nak emlékét. 1991-ben *Terray Károly* múlt századi pedagógusról, a losonci tanítóképző igazgatójáról rendeztünk kiállítást. (Fiatal korában Pozsonyban *Kölcsey* baráti körébe tartozott, később pedig rimaszombati tanárként *Mikszáth* nevelője volt. 1993 tavaszán emlékkiállításal tisztelegtünk a nemrég elhunyt *Terray Barnabás* neveléstörténész-pedagógus emléke előtt, aki a fent említett *Terray Károly* dédunokája volt. Ő Aszódon és Dunakeszin tanárként – többek között – *Petőfi* diákéveivel foglalkozott. 1993 szeptemberében az akkor elhunyt *Szőnyi Jenő* rajztanár-festőművész alakját idéztük fel, aki 11 éven át szoros kapcsolatban volt felnőtt-iskolánkkal, 1982-1993 között több mint 30 alkalommal mutattuk be képeit, festményeit. A sorozat keretében tehát eddig négy iskoláról és négy nagy pedagógusról emlékeztünk meg.

Épületünk földszinti folyosóján két vitrinszekrény és több plexi-tábla áll rendelkezésünkre. Nézzük ezeknek a kiállításoknak a pedagógiai tapasztalatait. A kiállítást egy-egy osztállyal tekintjük meg, irodalom vagy osztályfőnöki órákon (négy-hat hétig látható a tárlat, ennyi idő alatt valamennyi esti és levelező tanulócsoporthoz meg tudja nézni.)

Az óra elején röviden felhívom a hallgatók figyelmét: mit is fogunk megnézni? Utána közösen megtekintjük az anyagot. Miután a szükséges magyarázat elhangzik, felnőtt tanítványaink alaposabban megnézik a kiállított fényképeket, könyveket, albumokat és újságcikkeket. Már ilyenkor elhangzanak az első kérdések. Ezután visszamegyünk a tanterembe. A magam részéről a témához még néhány kiegészítést fűzök. A hallgatók pedig további kérdéseket, illetve sok esetben igen tartalmas észrevételeket tesznek.

A beszélgetések során tudom meg, mi az, ami leginkább tetszett nekik. Érdemes a legfontosabb példákat felsorolni.

Az eperjesi témájú kiállításban főként az ragadta meg a figyelmüket, hogy az iskola milyen sok szállal kapcsolódik a magyar irodalomhoz. Tetszettek nekik a *Petőfi, Tompa* és *Kerényi Frigyes* híres „Erdei lak”-i költői versenyéről szóló illusztrált cikkek. Az is érdekes volt számukra, hogy a kollégium múlt századi neves tanárát, *Vandrák Andrást* 25 éves tanári jubileuma alkalmából *Arany János* köszöntötte verssel. (Ezek a kuriózumok nincsenek benne a középiskolai irodalomtankönyvekben, tehát a hallgatók ismereteit mindenképpen bővítették.

A csíksomlyói gimnázium esetében megjegyezték, hogy ez az iskola még saját nyomdával is rendelkezett, – noha a községnek a múlt században csak ezer lakosa volt. Megragadtam az alkalmat és tudatosítottam a hallgatókban: egy iskola akkor is lehet színvonalas, ha nem nagyvárosban működik.

Édesapámról, Merényi Oszkáról rendezett kiállítás kapcsán különösen tetszett a hallgatóknak, hogy a neves tudós-tanár életében olyan sokat foglalkozott *Berzsenyi Dániellel* és ő hívta fel az olvasóközönség figyelmét a már-már elfelejtett költőre; valamint az, hogy Merényi Oszkár a dolgozók esti iskoláinak egyik megalapítója volt és kitűnő vázlatokkal segítette a felnőttek tanulását.

A felnőtt hallgatók körében nagy tetszést arattak azok az anyagok, amelyek a régi diákéletet mutatják be. A debreceni kollégium XVIII. századi, hosszú tógás, pipázó diákjait bemutató korabeli illusztrációkat nagy érdeklődéssel nézték. Az eperjesi kollégiumról szóló kiállításon nagy sikere volt az ottani diák-élclap: a *Spicli* egyik 1911. évi nyolc oldalas számának. A közölt viccek egy része még ma – nyolc évtized múltán – is megnevetteti a tanulókat.

Ugyancsak érdekelte őket az is, hogy kik voltak a bemutatott iskola leghíresebb növendékei. Eperjes és Debrecen esetében sok nevet tudtunk idézni. Csíksomlyó-Csíkszereda kapcsán azonban meg kellett elégednünk egyetlen híres diákkal: *Gábor Áronnal*.

Nevelési szempontból figyelemre méltó, hogy hallgatóinknak tetszett a régi magyar iskolák szellemisége. „A diákokat a tiszta szellemi és erkölcsi életre nevelte” – jegyezte meg az egyik esti harmadikos a debreceni kollégiumról. Eperjessel kapcsolatban pedig az volt a véleményük, hogy a kollégiumban „a tanulók élete szigorú követelményekhez kötött volt, de egyben mégis szabad.”

Feltűnt a hallgatóknak, hogy *Pavel Országh-Hviezdoslav* szlovák költő, egykori eperjesi diák szerint a kollégiumban nem volt nemzetiségek szerinti megkülönböztetés. „Bár csak így volna ez mindenütt Kelet-Európában” – jegyezték meg tanítványaink.

Az eperjesi kiállítást a levelező III/A osztályfőnöki óra keretében tekintette meg. A hallgatók elmondták: nagyon fájjalják, hogy ezt a magyar gimnáziumot megszüntették. („Azal, hogy bezárták az iskolát, visszavetették az eperjesi lakosság kulturáltságának fejlődését”; „Nagyon rosszul döntöttek akkor, amikor nem engedték meg a magyar nyelvű oktatást a városban.”; „Én nem szüntettem volna be.”

Egyes visszajelzésekből megtudtam, hogy Eperjes kapcsán valaki felvetette: miért éppen egy evangélikus iskolát kellett bemutatni? A problémát nyíltan megbeszéltem a hallgatókkal az esti III/A-ban. Megkérdeztem tőlük: „Vajon az eperjesi kollégium múltja csak az evangélikusok ügye?”

Hallgatóink különböző vallásúak. Az esti III/A-sok azonban felekezeti különbségre tekintet nélkül egybehangzóan válaszoltak: „Az eperjesi kollégium nemcsak az evangélikusok ügye, hanem az egész magyar nemzeté is”; „Eperjes múltja fontos minden embernek, aki valamiféle felelősséget érez a tanítás és a tanulók iránt.”; „Ennek az iskolának a bezárása nemcsak az evangélikusokra sérelmes, hanem minden magyarra.”; „Mindenki szívügye Eperjes, bármilyen vallású is.”

A hallgatók meg szokták kérdezni: „Tanár úr, honnan szerzi a kiállításokhoz az anyagot?” A válasz nem titok: két fontos forrásom van. Az egyik saját otthoni könyvtáram, aminek nagy részét Édesapámtól örököltem. (Különösen Eperjesre vonatkozólag van sok anyagom, édesapám ugyanis eperjesi diák volt.) A másik forrást pedig a közkönyvtárakban található bűvárkodás jelenti.

A kiállítások egyik fontos pedagógiai célja a hazaszeretetre való nevelés. Tudatosítjuk hallgatóinkban: mi magyarok büszkék lehetünk régi iskoláinkra is.

Emellett fontos a szemléltetés és az ismeretek elmélyítése. Nyugodtan mondhatjuk, hogy a bemutatott képanyag szemléletes, s az irodalmi és történeti vonatkozások is érdekfeszítők.

Bonyolultabb pedagógiai kérdés, hogy a kiállítások bemutatásakor a már meglévő ismeretekre szeretnénk támaszkodni. Irodalmi vonatkozásban ez sikerrel járt. Felmerül azonban az a kérdés: mennyire támaszkodhatunk a hallgatók *személyes élményeire, emlékeire* az említett iskolákkal kapcsolatban? Vegyük például a debreceni kollégiumról szóló kiállítást. A levelező IV/A osztályban örömmel vettem tudomásul, hogy úgyszólván mindenki járt a „civis városban”. A református kollégium épülete is ismerős volt számukra. Örömöm azonban csökkent, amikor kiderült: a többség csak kívülről látta e nagymúltú iskolát. Fel is hívtam figyelmüket: ha legközelebb Debrecenben járnak, *belülről* is tekintsek meg a kollégiumot (főként annak híres könyvtárát).

A csíkszeredai gimnáziummal kapcsolatban azt reméltem, hogy erdélyi származású hallgatóink sok ismerettel rendelkeznek erről, szép számmal vannak ugyanis köztük Romániából áttelepültek. Székely hallgatóink tettek is érdekes észrevételeket Csíkszereda kapcsán. Ők azonban erdélyi hallgatóinknak csak kisebbségét képezik. Kiderült, hogy számos tanítványunk, aki Nagyváradról vagy Szatmárból került át hozzánk, még nem járt a Székelyföldön (!). A pedagógiai vonatkozásokon túl egy gyakorlati problémáról szeretnék még szólni: az anyag elrendezésének problémájáról. Természetes, hogy egy kiállítás során az időrendiségre törekszünk. Azonban a táblákon kronológiai sorrendben elhelyezett újságcikkek és fénymásolatok mellé nem helyezhetjük a témához kapcsolódó könyveket és színes albumokat. Ez utóbbiakat a két vitrinszekrényben állítjuk ki.

Ez a kettéosztottság nem ideális, de biztonsági okokból szükséges. A könyveket és az albumokat a jól zárható szekrényekbe kell tennünk. Így védekezünk a rongálások ellen.

Felvetődik még egy fontos kérdés. Iskolatörténeti kiállításainknak milyen *visszhangjuk támadt* az iskola falain kívül?

Örömmel állapíthatjuk meg, hogy kiállításainkat sok külső látogató, Merényi Oszkár anyagát sok barátja és egykori tanítványai, Szőnyi emlékkiállítását az ő több jó barátja (köztük írók és költők) tekintették meg. Terray Barnabás esetében főként rokonok és ismerősök jöttek hozzánk.

A sajtóban komoly visszhangja volt kiállításainknak. Merényi Oszkár emlékkiállításairól írt a *Pedagógusok Lapja*, a *Népművelés* és a *Magyartanítás*. Édesapámról tanulmányok és cikkek jelentek meg a *Pedagógiai Szemlében*, az *Evangelikus Életben*, a *Magyar Nemzetben* és több vidéki folyóiratban. Az eperjesi kollégiumról 1992-ben megemlékezett a Magyar Nemzet és több alkalommal az Evangelikus Élet.

Anyagainkat más intézmények is átvették. Az 1993 szeptemberi Szőnyi Jenő-anyagunkat most a II. kerületi Medve utcai általános iskola mutatja be. A Merényi Oszkáról rendezett kiállításunk pedig 1982 óta járja az országot. Nemcsak más fővárosi iskolákban mutatták azt be, hanem hat vidéki városban is: Kaposváron, Nyíregyházán, Sopronban, Győrött, Szombathelyen és Celldömölkön. Az eperjesi iskolával kapcsolatos kiállításunkat hamarosan Miskolcon is megismételjük (az ottani evangélikus Kossuth Gimnáziumban). A Terray Barnabásról szóló anyagunk iránt az aszódi gimnázium és a dunakeszi iskola érdeklődik.

Úgy gondolom, hogy az eddigi tapasztalatok alapján a kiállítássorozatunknak megvolt és megvan a pedagógiai értéke. Iskolánk méltón járul hozzá a magyar tanügy milleneumának előkészületeihez.

MERÉNYI LÁSZLÓ